

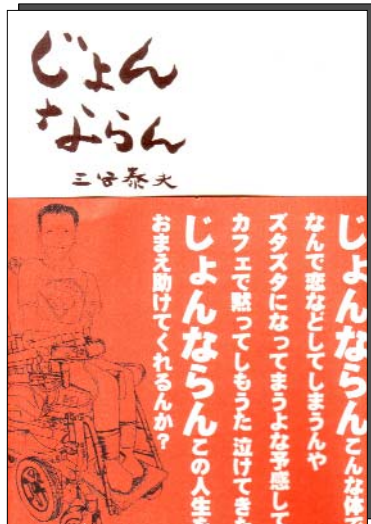
de gestparolo, kaj ŝia instruisto uzas miajn poeziajn verkaĵojn, do tiel mia onta edzino eksciis pri mia ekzisto. Ankaŭ ŝi travivis ĉiujn malfeliĉojn ĝis nun. Dum infaneco ŝi ne ricevis amon de la patrino, kaj ludis plektante florojn kaj herbojn de la kampoj kaj montoj. Dum la lerneja tempo ŝi bezonis ĉiutage engutadon pro suspekto de leŭkemio. Post geedziĝo ŝi perdis bebon pro akcidento, ricevadis perforton de sia edzo, krome ŝia patro mortis, kaj la edzo forprenis ŝian heredafon. Ŝi ne povis elteni lian perforton kaj divorcis de li. Dum ŝi malespere zorgadis pri siaj du infanoj, ŝi renkontis mian poemon "Mirakla Povo", kiun ŝi kantadas dum sia laboro.

Iom poste mi aperigis la libron "La vivo, barakta sufero", kiun ŝi ekkonis per la interreto, kaj ni konatiĝis (ŝia nomo estas Ikuyo Sano, ni ankoraŭ ne registris la geedziĝon). Ĉiutage ni komuniĝas per komputilo kaj portebla telefono, unu- aŭ dufoje semajne ŝi ŝoforas 40 minutojn al mia handikapulejo. Tio daŭras ĝis nun.

Ankaŭ la du filinoj amikiĝis kun mi, do mi volas loĝi kun ili, sed ankoraŭ kelkaj baroj restas superendaj.

Plie, ŝi prizorgadas la demencan patrinon, zorgas pri la du filinoj, kaj interrilatas kun mi, problema handikapulo; Ikuyo korprofunde respektas min. Interalie, ŝi diris, ke "mi sentas, ke mi naskiĝis por feliĉigi vin", kaj brakumas min per sia malgranda korpo. Mi senhezite proponis geedziĝon al ŝi, kiu fiksrigardis min per plenlar-maj grandaj okuloj. Poste, tagon post tago, mi pligrandigos mian senton ke "prefere mi devas feliĉigi Ikuyo-n". Mi senpacienca, sed neniel povas helpi ŝin.

Nu, Ikuyo, kiu de infaneco intimiĝis kun floroj, por nia geedziĝo okupas sin serioze pri floraranĝa laboro. En via urbo ŝi malfer-

Iom longe mi klarigis, kia estis nia renkontiĝo kaj kia estas la nuna situacio.

Mi profunde dankas vian ĝojigan retmesaĝon, ankaŭ Ikuyo tre ĝuis ĝin.

S-ro Yasuo Mitani,
la 14-an de julio 2006

mis kunsidojn kelkfoje, kiujn multaj geamikoj partoprenis. Ŝi ankaŭ petis fari en kuka butikoj nuptan angulon, kie ŝi volas ekspone kaj vendi buketojn kaj memordonacojn. Mi esperas, ke se tio glate iros, nia vivo stabiligos. Aliflanke, tiam malmultiĝos tempo por vidi min, kaj ni multe lastatempe retroŝte diskutas, ke ŝi bezonas fortan helpanton.

Arto ami: arto feliĉi

Johán Valano, Svislando

Ĉu amo ekzistas? "Kompreneble, amo ekzistas!", vi eble tuj respondos, mire pri tio, ke iu havis la eksterordinaran ideon starigi demandon pri io tiel certa. Kaj tamen! Ofte oni parolas pri amo, kiel pri aĵo. Aĵo, pri kiu multo estas neklara. Neniam sam-lingva plen-kreskulo demandis al mi, montrante glason: "Ĉu tio vere estas glaso?", aŭ la sunon: "Ĉu tio vere estas suno?" Sed ofte okazis, ke junulinoj, post longa rakontado pri knabo kaj pri si, demandis min: "Ĉu tio estas vera amo?", kaj la saman demandon vortigis al mi junuloj, tuj post kiam ili priskribis, kiajn sentojn knabino estigas en ili.

Kial oni ofte sin demandas, ĉu tio, kion oni travivas, estas vera amo aŭ ne? Ĝuste pro tio, ke amo ne estas io, ne estas afero facile priskribebla, kiel glaso aŭ suno. Amo ne estas io, kion oni havas. Ĝi rilatas, ne al havo, sed al esto. Ami estas maniero esti. Maniero esti, kun iu, en rilato malsama ol la rilato kun aliaj personoj. Eble eĉ estus pli ĝuste

diri: maniero vivi, maniero travivi la momenton kun la alia, aŭ sen li aŭ ŝi, maniero senti, senti en si ion ege gravan, kion ni ne povas facile superforti, maniero pensi pri la alia, kiam li aŭ ŝi forestas.

Ĉar amo estas afero de esto, ne de havo, ĝi malsamas laŭ la persono. Via maniero ami ne estas mia maniero ami. Via amo kaj mia amo estas malsamaj, ĉar ni estas malsamaj, kaj pro tio ke ni estas malsamaj, kaj amo estas maniero rilati, ami ofte kaŭzas malfacilaĵojn. Ŝi kaj li estas du malsamaj personoj, ŝi amos iumaniere, li amos alimaniere, nur tiel povas esti. Kiom kaj kiel unu amas, tio ne povas esti sama kiel tio, kiom kaj kiel amas la alia, kaj la faroj, per kiuj la amo eksteriĝas, malsamas laŭ la persono.

Tial ami estas arto. Arto feliĉigi sin per agoj, kiuj celas feliĉigi la alian, kaj kiuj – ĉar per provo post provo oni komprenis, kion fari – pli kaj pli sukcesas. Necesas lerni, kiamaniere agi, por ke ŝi aŭ li pli feliĉu, kaj tiuj agoj eble tute ne estas tiuj, kiuj faros nin pli feliĉaj. Eble al ŝi ege plaĉos ricevi florojn, eble ŝi komprenos

tion, kiel diron pri amo, dum al li floroj ne havos specialan signifon, lin floroj lasas tute malvarma, sed tio, kio estos por li elmontranto de vera forta amo, eble estos, ke ŝi diros: "Bone, ne interesas vin iri al la kamparo, kion mi persone tre volus ĉe tiel belaj ĉielo kaj suno, sed pro amo al vi mi konsentos, ke ni restu en la urbo kaj iru al la Esperantolibrejo". Kiu vere amas, tiu tute pensas pri tio, kion fari por ke la alia iĝu pli kontenta.

Komprenu min bone! Tio ne signifas, ke ami necesigas perdi

la proprajn ŝatojn kaj interesojn. Se unu el la du ĉiu-foje faras, kion la alia deziras, sed tiu nur faras laŭ la propra deziro, se li aŭ ŝi neniam pensas, kiel kontentigi la alian, tiam la rilato iras sur malĝusta vojo. Unu iĝas la fortulo, kiu decidas kaj direktas, kaj la alia la malfortulo, kiu ĉiam nur sekvas, kaj ne trovas en si la forton diri, ke tio aŭ tio ne plaĉas, kaj ke estus bone, ke la kunulo aŭ kunulino pensu, ke ne ĉiuj ŝatas la samajn aferojn.

Jes, ami estas arto. Bona artaĵo estas ne nur bela, sed

ankaŭ simpla. Sed produkti ion simplan estas malfacile. Estas pli facile skribi ion malsimplan, nekularan, multvortan, ol eldiri la ideon per kelkaj simplaj vortoj kaj tamen perdigi al ĝi nenion el ĝia intereso por tiu, kiu legos. Tio estas same vera pri letero, kiel pri tuta libro. Simile estas pri la arto ami. Trovi la manieron simple ami estas malfacile. Oni ja devas teni sian tutan estaĵon direktita al unu celo: komuna feliĉo, kun zorgo pri la du.

Se vi renkontis iun, kiu ege plaĉas al vi, kun kiu vi sentas multon komunan, kun kiu kune esti estas granda plezuro, kun kiu vi ŝatas fari samajn aferojn, kaj kiun nur vidi igas vin senti vin samtempe pli granda kaj pli malgranda, pli forta kaj pli malforta, preta senkaŭze ekridi, ridegi aŭ eĉ nur simple rideti kun sento de granda kontento, verŝajne tiun vi amas. Amo estas tiel bela, tiel viv-riĉiga, ke indas zorgi pri ĝi kiel pri eta infano, kiel pri eta kreskaĵo, eta floro. Se vi havas ekstere kreskaĵon, kiu ege plaĉas al vi, kaj kiun vi volas plu havi longe, vi devas pensi: kion mi faru, kiam estos ege malvarme vintre, aŭ se somere estos ege varme kaj ĝi ne ricevos akvon el la ĉielo? Tio signifas, interalie, ke vi devas pensi pri tio, kio venos poste.

Same estas pri am-feliĉo. Se

mi volas longe, plaĉe feliĉi, mi devas tut-tempe pensi pri tio, kiamaniere fari la alian kiel eble plej feliĉa. Por tio, mi devas lerni perdi. Akcepti, ke tio, kio ŝajnas al mi ege grava nun, eble fakte ne estas tiom grava, eble mi povas tion ellasi, eble tiu ellaso estas la pago, kiun mi devas pagi nun, por post tempo ricevi la feliĉon, kiun la alia donos al mi danke, ĉar dank' al mi li aŭ ŝi estos pli feliĉa. Kaj mi devas konsenti malhavi portempan plezuron por la multe pli granda plezuro poste kune longtempe feliĉi. Se oni celas daŭran, longtempan feliĉon, oni zorgu pri tio, kiel feliĉigi ne nur sin, sed ankaŭ la alian kaj ne nur la alian, sed ankaŭ sin. Kune.

Ĉe iuj personoj, tio aperas tute natura. Ili dekomence sentis, ke oni ne povas vere feliĉi sola, ke feliĉo necesigas rilaton. La rilato kun unu speciala persono, la persono, kiun oni amas, pli gravas ol la aliaj rilatoj. Ekzistas ankaŭ personoj, por kiuj la ideo, ke oni ne povas feliĉi sola, tute ne estas io klare kaj facile pensebla. Ili amas, ne este, sed have. Ili kredas, ke eblas ricevi amon kiel oni ricevas donaĵon aŭ, eble eĉ pli ĝuste, kiel oni havigas al si ion, kiam oni tion prenas, sen zorgi pri tio, ĉu tio estas io de iu alia. Ili kaptas sinkontentigon per uzo de la alia, kaj ilin ne tre interesas, ĉu tiu vere akceptas tiun manieron agi. Estas homoj – same viroj, kiel virinoj, eble tamen pli ofte viroj – kiuj agas rilate al la kunulo aŭ kunulino kiel al servisto, kiu devus ĉiam esti preta fari tion, kion ili deziras, kaj kies ŝatoj, timoj, esperoj, plezuroj aŭ deziroj ne indas je atento. Ne tiel oni feliĉas, ĉar al neniuj el ni plaĉas, ke la

alia uzu nin nur por siaj propraj celoj. Ĉar tio ne plaĉas, la persono, kun kiu oni agas prene, kapte, uze, iĝas malkontenta. Se la afero pli kaj pli ofte okazos, la malkontenteco plu kaj plu daŭros. Kaj ne eblas feliĉi, kiam oni vivas kun homo senfine malkontenta.

Tio ŝajnas tiel memkomprenebla, ke, unua-vide, aperas senutile tion diri. Sed en la vivo, tiu forgeso de la rajtoj de la kunvivul(in)o estas io ege ofta. Tial mi permesas al mi rediri la aferon: se vi volas sekvi la regulojn de la arto feliĉi, atentu la deziraĵojn, la timojn, la esperojn, la plezurojn de la kunvivul(in)o. Multaj homoj ne komprenis, ke ni ĉiuj malsamas. Tial, ekzemple, ili malakceptas, ke la aliaj timas ion, kio por ili estas tute ne timiga. Kaj ili ridas pri la timo de la alia. Per tio, ili igas la alian senti sin malsupera, ili sentigas al tiu, ke simila reago estas nekomprenebla, ke timi tiun etan aferon estas io, kio devus ne ekzisti, ĉar ordinaraj homoj tion ne timas. “Li ne akceptas min tia, kia mi estas”, – la knabino tiam pensas. “Ŝi volus, ke mi estu alia ol mi estas”, – diras al si la knabo. Tio ne estas la vojo feliĉen. Timo ne estas io, kio aperas pro tio, ke oni tion decidis. Jen oni sentas ĝin, kaj neniam helpas scii, ke en tia situacio la aliaj ne timas, nek kredi, ke oni devus ne timi. Se oni timas, oni timas. Oni rimarkas la timon, oni ne elektis ĝin. Kaj ĉar ni estas malsamaj, tio, kio timigas vin, ne estas la samo, kiel tio, kio timigas min. Kion mi diris pri timo, tio estas vera pri multegaj aferoj, ekzemple interesoj, ŝatoj, kontentigiloj, povo facile kompreni tion, sed ne tion alian. Se mankas akcepto de tiuj malsamaĵoj, la miskomprenoj kaj la disaj volo povas esti tiel fortaj, ke jen aperas milito inter li kaj ŝi. Kaj neniam milito estas feliĉiga.

Ami necesigas, ke vi pensu pri mi kiel pri iu malsama, kiu rajtas esti malsama ol vi en siaj plezuroj, timoj, esperoj, interesoj ktp., kaj kies malsamecojn vi rigardu gravaj. Sed ĝi necesigas ankaŭ, ke mi pensu pri vi la samon: vi estas malsama, kaj vi rajtas, ke mi rigardu grava tion, kio vi estas, kion vi deziras aŭ

celas, kio interesas vin, eĉ se tio ŝajnas al mi nekomprenebla. La arto feliĉi enhavas la arton ami. La arto ami enhavas la arton akcepti, kaj akcepti, ke ne ĉio homa al ni kompreneblas. La arto ami grandparte estas ankaŭ la povo pensi pri la maltuja tempo, pri tio, kiel la aferoj estos poste, post longe, se mi nun agos tiel aŭ tiel ĉi. Indas rigardi, kiel oni agas, kaj sin demandi, ĉu la sekvo estos pli da feliĉo por la du, aŭ ĉu estos pli da malkontento ĉe unu. Pli bone, ol prepari al mi manke de pripensado vivon sen feliĉo, ne fari tuj ion, kion mi ege forte deziras, sed kio havos aĉajn sekvojn por la rilato, kaj atendi, ĝis la deziro estos for* aŭ ĝis mi rimarkos, ke, finfine, ne estas tiel grave ne fari la aferon.

Eble plej malfacile en la arto ami estas akcepti malfeliĉon, kiam oni povas fari nenion por forigi ĝin. Se oni amas, oni deziras, ke la alia feliĉu. Sed malfeliĉoj aperas, kaj oni ne povas per simpla decido malaperigi ilin. Necesas do vivi kun la malfeliĉa kunulo aŭ kunulino, tiel longe, kiel tiu bezonos, ĝis iom post iom li aŭ ŝi rekomencos feliĉi, aŭ almenaŭ eliros el la ega malfeliĉeco. Plej helpas en tiaj okazoj, se oni sukcesas sentigi al la kunulo, ke oni estas apude, kune, kun la sama zorgo, eĉ se tio, kio tuŝas unu, ne same povas tuŝi la alian. Kaj ankaŭ se la malfeliĉulo estas mi, tio estas vera. Se mia kunulo sukcesas sentigi al mi, ke mia malfeliĉo tuŝas ŝin aŭ lin, mi pli rapide eliros el la malfeliĉo. Kunteni en si du sin-kontraŭ-dirajn ideojn – “tion mi deziras” kaj “tion, kion mi deziras, mi ne povas havi, ĉar la vivo estas pli forta ol mi” – estas malfacile, sed necese, se oni volas ame feliĉi.

“Mi scias, ke mi amas vin”, diris franca filozofo Gustave Thibon, “ĉar mi volas, ke vi ne mortu, kaj samtempe mi scias, ke vi mortos”. Pripensindaj vortoj, ĉu ne?

* Se oni ne kontentigas deziron tuj, ĝi komence fariĝas pli kaj pli forta, sed post tempo, se oni sukcesis plu ne jesi al ĝi, ĝi komencas malgrandiĝi ĝis fina foriro (aŭ ĝis posta reapero: povas okazi, ke oni devos rekomenci la aferon plurfoje).

